

культури викладача, що робить допустимим формування цієї індивідуальної, інтегративної особистісної характеристики викладача у процесі професійної підготовки майбутніх викладачів. Завдання психолого-педагогічної підготовки майбутніх викладачів дозволяє органічно вписати ціль та завдання формування управлінської культури викладача в її зміст, не порушуючи при цьому цілісності змісту та не створюючи додаткових структур.

Література

1. Навчальна програма: [Електронний ресурс] – Режим доступу до програми: [http://www.univer.kharkov.ua/ua/psychology/psychology_about]
2. Робоча програма психолого-педагогічних дисциплін: [Електронний ресурс] — Режим доступу до програми: [http://www.oseu.edu.ua/ukr-rus/fac/feup/feup_main.php].
3. Паспорт навчальної дисципліни «Психологія діяльності та навчальний менеджмент» [Електронний ресурс] – Режим доступу до програми: http://jf.kneu.edu.ua/ua/depts5/k_pedagogiky_ta_psyhologii/disciplines_of_bachelor_level_ped_psih/psy_lear_man/

Анотація

В статті на основі аналізу навчальних програм психолого-педагогічного циклу досліджується досвід підготовки викладачів економіки у непедагогічних вищих навчальних закладах з позиції формування у них управлінської культури.

Аннотация

В статье на основе анализа учебных программ психолого-педагогического цикла исследуется опыт подготовки преподавателей экономики в высших непедагогических учебных заведениях с позиции формирования у них управленческой культуры.

Summary

The author analyzes the pedagogic experience of managerial preparation of students – future lecturers of economics in non-pedagogic institutions of higher education.

Ключові слова: психолого-педагогічна підготовка, управлінська культура, управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів.

Ключевые слова: психолого-педагогическая подготовка, управленческая культура, управление учебно-познавательным процессом студентов.

Key words: pedagogic preparation, managerial preparation of students, governance culture, classroom management.

Подано до редакції 14.10.13.

Рекомендовано до друку канд.пед.наук, проф.Сгадовою В.В.

УДК 378.22+572.9+008

© 2013

Бігунова Ю.В.

СТАН ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ ДО ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Суспільно-політичні та економічні процеси, що відбуваються в Україні, покликані повернути наш народ на шлях світової цивілізації, встановити пріоритет загальнолюдських цінностей. Нинішні діти завтра стануть біля державного керма. Навчаючи і виховуючи їх сьогодні, суспільство формує свій завтрашній день. Необхідно всю систему народної освіти, розвиток педагогічної науки спрямувати на виховання гуманістичних ідеалів, на демократизацію школи. Вирішення цих завдань нерозривно пов'язано з процесом формування якісно нового покоління учителів історії.

На першому з'їзді педагогічних працівників України схвалена Державна національна програма "Освіта. Україна XXI століття", в якій зазначається, що закладена основа нової політичної структури суспільства. Розвиток України як незалежної, демократичної, правової держави потребує виховання значущості соціальної ролі особистості вчителя. Саме сучасний учитель історії покликаний з методологічно правильних позицій чітко визначити національний компонент змісту навчання і виховання, знайти шляхи прилучення учнів до культури й історії свого народу, до усвідомлення його етнічної унікальності та одночасної належності до братньої сім'ї народів усього світу.

Вища школа формує інтелектуальний потенціал народу. Нова соціально-освітня ситуація в Україні посилює вимоги до професійного рівня вчителів історії. Школі потрібен новий учитель історії – високоосвічений, творчий, гармонійно розвинений. У Державній національній програмі "Освіта. Україна XXI століття" зазначається, що існуюча система народної освіти в Україні знаходиться в кризовому стані і не виконує завдань, які стоять перед нею в умовах розбудови української державності, культурного та духовного відродження народу. Криза проявляється перед усім у невідповідності знань учнів та студентів запитами особистості, суспільним та світовим стандартам, у знеціненні соціального престижу знань та інтелектуальної діяльності.

Вищі навчальні заклади недостатньо оперативно реагують на зміни, що відбуваються у середній школі. При аналізі складних проблем сучасності, зокрема суті та причин кризового стану в освіті, в тому числі вищої педагогічної, завжди корисно звернутись до історії. Виходячи із сказаного, особливого значення в сучасних умовах набуває вивчення, узагальнення та критичне усвідомлення досвіду підготовки майбутніх учителів історії [4, с. 5-6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Питання загальнопедагогічної підготовки вчителя, виявлення типових недоліків і ускладнень в її діяльності, елементи педагогічної майстерності розглядаються у працях О.А. Абдуліної, А.М. Грабова, М.Г. Кушкова, І.Я. Лернера, Н.В. Кузьміної, В.О. Сластьоніна, Ю.П. Сокольникова. Створення принципово нових підходів до професійної підготовки майбутніх учителів історії присвячені роботи Л.Н. Алексашиної, В.В. Барабанова, Л.С. Бахмутова, Е.Е. Вяземского, Н.Г. Дайрі, О.Ю. Стреловой, М.В. Короткової та ін.

Проблему використання етнокультурного потенціалу в системі освіти розглядаються в дослідженнях Г.С. Виноградова, Г.Н. Волкова, Г.А. Гончаренко, Д.А. Данилова, В.Б. Євтуха, В.А. Мосіяшенко.

Але саме дослідження підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності на Півдні України, обминуло увагу дослідників. Таким чином, дослідження сучасного стану підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності на Півдні України, зумовило актуальність нашого дослідження.

Формулювання цілей статті... Мета роботи – проаналізувати підготовку майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності на Півдні України.

Виклад основного матеріалу дослідження... Вчитель історії – творець духовного світу юної особистості, його прямий і найголовніший обов'язок – готувати всебічно розвинених, високоосвічених людей на принципах демократизації, гуманізації та гуманітаризації навчально-виховного процесу, органічного поєднання в ньому національного та загальнолюдського начал; формування у молоді міцних історичних знань; виховання чесності, людяності, порядності, доброти і милосердя. Вища школа готує всебічно освічених вчителів історії, з широким загальнокультурним розвитком. Підготовка вчителів історії в Україні здійснюється у ході професійно-педагогічної освіти, яка є завершеною системою, але знаходиться у постійному діалектичному розвитку і удосконаленні. Вона складається з соціально-економічної, загальнокультурної, спеціальної, педагогічної, психологічної та методичної освіти. Всі елементи рівноцінні та взаємно пов'язані, мають певні завдання та функції.

Характерно, що в умовах духовного відродження України яскраво простежуються спроби знайти співвідношення між цими елементами, пошуки реальних шляхів їх взаємозв'язку та взаємозбагачення при впровадженні предметів, пов'язаних як з вивченням історії України, так і з висвітленням історії та культури історичного минулого в межах окремого регіону, держави, всього світу [4, с. 6].

Зазначимо, що високі вимоги до професійної підготовки вчителя історії на сучасному етапі розвитку освіти обумовлені зміною ролі та функції вчителя в навчально-виховному процесі, внесенням суттєвих коректив у зміст самої історичної науки, розширенням і збагаченням теоретичних, методологічних підходів у вивченні минулого, появою великого масиву раніше засекречених історичних джерел і праць вітчизняних, зарубіжних істориків, розробкою нових технологій історичного дослідження.

Сучасний вчитель історії – це вчитель, який володіє новими технологіями навчання, творчо мислячий творець навчального процесу, здатний вирішувати все різноманіття завдань, пов'язаних з навчанням і вихованням школярів, спеціаліст, який постійно удосконалює свою професійну майстерність.

За словами Л.Г. Яновської, стає очевидним, що безпосередньо історична освіта передусім формує особистість учня, готує його жити в мінливому світі інформаційного суспільства, навчає сучасним формам спілкування, розвиває здатність засвоювати інформацію, приймати ефективні рішення [5, с. 4].

Реалізація завдань поліпшення підготовки вчителів історії у значній мірі залежить від рівня наукового пізнання шляхів і засобів удосконалення педагогічної освіти, що, у свою чергу, неможливо без аналізу існуючої системи підготовки майбутніх вчителів історії.

Сучасне суспільство відчуває потребу в освічених спеціалістах-професіоналах з високим рівнем внутрішньої культури. Педагогічні навчальні заклади покликані здійснювати підготовку вчительської зміни, виходячи саме з цих вимог. Вузівська професійно-педагогічна освіта зобов'язана в основному сформувати особистість майбутнього вчителя історії, озброїти його необхідними знаннями, вміннями та навичками [4, с. 7].

Україна історично склалася та існує як багатонаціональна держава. Це завжди віддзеркалювалося на її соціально-економічному, політичному і культурному житті. Тому на перший план освітньої, кадрової та молодіжної політики регіонів виходять проблеми збереження і розвитку надбань народів, що населяють Україну, а також пошук ефективних шляхів взаємодії різних етнокультур, особливо в контексті зближення людей різних національностей та запобігання міжетнічних конфліктів, які мають місце на тлі політичного життя нашої держави [2, с. 1].

Варто підкреслити, що піклуючись про розвиток етнокультури українців у своєму рідномовному середовищі, держава має турбуватись про етнокультуру національних меншин, їх національну освіту, гідне життя на обраній ними території. І.Огієнко з приводу цього наголошував: "...держава, яка не має змоги дати своїм меншинам нормально розвивати свої літературні мови, робить з них своїх неприхильників, що завжди загрожуватимуть її політичній силі». Він радив представникам національних меншин "не ховати свого національного походження", а "шанувати й боронити свою рідну мову".

Саме педагогу держава довірила професійний контакт з молоддю, і тому він може сприяти усвідомленню нею ваги рідного слова, рідних звичаїв, традицій та подавати власний приклад співжиття у своєму рідномовному середовищі і підтримці стосунків з представниками інших етносів [3, с.120].

Значну роль у вирішенні даної проблеми відіграє саме освіта. В освітньому просторі людина заглиблюється в етнічну культуру свого народу, пізнає національну самобутність регіону, а через них залучається до світової загальнолюдської культури. Провідником культурного спадку етносів, націй, спільнот є педагог, що покликаний залучати майбутнє покоління до різних культурних цінностей, традицій, бути носієм власної етнопедогогічної культури та надихачем етнічної самосвідомості дитини [2, с.1].

У зв'язку з цим виникає необхідність теоретичного осмислення сутності етнокультурної діяльності вчителя історії, що забезпечує рівноправні відносини етнокультур в межах мультикультурного співтовариства на принципах співпраці та толерантності.

На думку О.І. Гуренко, недооцінка навчально-виховних можливостей етнокультури національних меншин та неповне її використання у вузівській підготовці значно збіднює зміст професійної підготовки випускників педагогічного університету [2, с.1].

Проаналізувавши наукову та педагогічну літературу, ми дійшли висновку, що етнокультурна діяльність є складним інтегрованим поняттям, яке включає в себе теоретичну та практичну готовність до педагогічної діяльності у поліетнічному соціумі.

Наша науково-дослідна робота здійснюється на Півдні України, особливістю національного складу населення якого є багатонаціональність.

За даними перепису 2001 р., тільки на території Одеської області проживає українців – 1453460 чол., росіян – 489814 чол., болгарів – 142390 чол., молдован – 117155 чол., гагаузів – 26043 чол., євреїв – 13143 чол., білорусів – 12634 чол., вірменів – 7007 чол., циган – 3596 чол., поляків – 3213 чол., німців – 2760 чол., грузинів – 2638 чол., азербайджанців – 2573 чол., татарів 2604 чол., греків – 1994 чол. [1].

Етнокультурна діяльність майбутнього вчителя історії являє собою необхідний рівень сформованості у нього сучасних загальнокультурних і професійних знань, умінь, навичок, розвитку особистісних якостей і здібностей, що дозволяють організувати педагогічну діяльність у відповідності з національними особливостями та культурними традиціями педагогіки та психології певних етнічних груп і спільнот.

Етнокультурна діяльність майбутніх вчителів історії спрямована на:

- засвоєння студентами власної етнічної культури. Педагоги – прихильники етнопедогогічної освіти приділяють значну увагу вивченню історії, культурної спадщини однієї етнічної спільноті. Важливе значення надається вивченню рідних мов, письмової та усної фольклорної спадщини, традицій, звичаїв, національної літератури.

- підготовку студентів до професійної діяльності в полікультурному середовищі. Основою змісту другого напрямку етнопедогогічної освіти є знання про різні культурні групи українського суспільства, формування кросскультурної компетентності студентів. Необхідно відзначити, що в кожному з цих напрямків існують варіативні підходи.

Ми вважаємо, що актуальність етнокультурної діяльності пов'язана з необхідністю вирішити надзвичайно складну діалектично суперечливу проблему залучення людини до загальноцивілізаційних знань й цінностей одночасно із забезпеченням його національної самоідентифікації. Вчитель історії повинен враховувати національні традиції, особливості, менталітет народів, що проживають на даній території, ідеї розвитку національної культури, досвід народної педагогіки у навчанні та вихованні підростаючого покоління. Вивчення народної педагогічної культури дозволяє виявити актуальні її здобутки, які можуть використовуватися в сучасній навчально-виховній практиці.

Етнокультурна діяльність спрямована, головним чином, на досягнення кожним представником молодого покоління етнічної ідентичності, під якою розуміється "сукупність почуттів" членів групи, що стосуються тих символів, цінностей і спільної історії, які й визначають їх як окрему групу. Процес регіоналізації та етнопедогогізації освіти повинен враховувати національно-культурні, культурні, демографічні та інші особливості всього регіону. Необхідно, щоб етнопедогогіческа освітня система була відкрита для "проникнення" ідей багатокультурності, толерантності, пріоритету добросусідських відносин.

У ході дисертаційного дослідження ми плануємо розробити та реалізувати у навчальному процесі спецкурс "Етнічний та національний склад населення Півдня України".

Серед завдань, які буде виконувати цей спецкурс, можна виділити наступні:

1. Формування у студентів поважного ставлення до народів, які проживають на Півдні України, до їхніх традицій, звичаїв та культури;
2. Розвивати почуття любові до малої і великої Батьківщини, громадянської свідомості, сприяти становленню етнічної та етнокультурної толерантності, культури міжетнічного спілкування.
3. Сформуванню розуміння у студентів їх національно культурної ідентифікації, особливості формування етнічної самосвідомості, етнічної, етнокультурної ідентичності, етнокультурної і полікультурної особистості.
4. Формувати етнокультурну компетентність, актуалізувати знання студентів у контексті досліджуваних дисциплін, познайомити з найбільш яскравими зразками етнічної культури українського народу та народів, що населяють регіон, країну, світ, які можуть бути використані в освітній практиці школи.

Для виконання першого завдання спецкурсу в практичній діяльності ми провели діагностику готовності до етнокультурної діяльності серед студентів III курсу історико-філософського факультету Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського на занятті з "Теорії та методики викладання історії". Студентам була запропонована анкета з наступними питаннями:

1. Чи знайомі Ви з особливостями культури інших людей або інших соціокультурних груп ?
2. Як Ви себе відчуваєте в іншому культурному середовищі ?
3. Чи впливає багатокультурний склад колективу на стосунки в колективі ?
4. Як Ви характеризуєте взаємини представників різних національностей у Вашому регіоні?
5. Як Ви самі вважаєте, на скільки готові до спілкування в багатонаціональному середовищі (з представниками інших культур)?

Ознайомившись з відповідями студентів ми прийшли до висновку, що студенти не в повному обсязі мають уявлення про правила та норми спілкування та взаємодії в тому чи іншому культурному середовищі. А без цього неможливо зрозуміти людей, представників тієї чи іншої культури, сформувати до них ціннісне ставлення, а так само виробити вміння і навички взаємодії в полікультурному середовищі.

Висновки... Вивчення сучасного стану професійної підготовки майбутніх вчителів історії показало необхідність розробки проблеми етнокультурної діяльності в умовах багатонаціонального середовища, яким є Південь України

Література

1. Всеукраїнський перепис населення 2001: [статистичний збірник] / За ред. Т.В.Стоянова. – Одеса: Гол. упр. статистики в Одеській області, 2004. – Ч.2. – 171 с.
2. Гуренко О.І. Формування етнокультурної компетентності студентів педагогічного університету в умовах полі етнічного середовища: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец: 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / О.І. Гуренко. – Харків, 2005. – 20 с.
3. Євтух В.Б. Вступ до етнопедогогіки: [навч. посіб.] / В.Б. Євтух, А.А. Марушкевич, Н.М. Дем'яненко, В.В. Чепак. – Київ: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2003. – 149 с.
4. Нікітчина С.О. Становлення і розвиток системи професійно-педагогічної підготовки вчителів історії в Україні у 1917-1991рр.: [Монографія] / С.О. Нікітчина. – Луцьк: "Вежа", 1996. – 500с.
5. Яновська Л.Г. Формування професійної усталеності майбутніх учителів історії у процесі навчання у вищих навчальних закладах: дис. на здобуття канд. ступеня пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Л.Г. Яновська. – Одеса: ПДПУ імені К.Д. Ушинського, 2004. – 276 с.

Анотація

У статті розглядаються проблеми підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності на Півдні України. Також виявлені структурні компоненти етнокультурної діяльності майбутніх учителів історії; визначено сутність поняття "етнокультурна діяльність".

Анотация

В статье рассматриваются проблемы подготовки будущих учителей истории к этнокультурной деятельности на Юге Украины. Также выявлены структурные компоненты этнокультурной деятельности будущих учителей истории; определена сущность понятия "этнокультурная деятельность".

Summary

In the article are considering of the problem of making oncoming teachers of history to the ethnic-cultural activities in the South of Ukraine. The article identified the structural components of ethnic-cultural activities s of future teachers, defined the concept of "ethnic-cultural activities".

Ключові слова: етнокультура, підготовка майбутніх учителів історії, етнокультурна діяльність.

Ключевые слова: етнокультура, підготовка будущих учителей истории, этнокультурная деятельность.

Key words: ethnic-cultural, training of the future teachers of history, ethnic-cultural activities.

Подано до редакції 11.10.13.

Рекомендовано до друку канд.пед.наук, доц.Яновською Л.Г.